



RAADhuis VOL KUNST

Sinds deze zomer zijn bezoekers weer welkom in het oude gemeentehuis in Schijndel dat na een grondige renovatie is omgedoopt tot RAADhuis. Na alle verbouwingen en de inrichting van diverse zalen en kamers is een groot deel van de rijke kunstcollectie van de voormalige gemeente Schijndel, die jarenlang opgeslagen was, voor het publiek weer toegankelijk. Ook vanuit de voormalige gemeenten Veghel en Sint-Oedenrode zijn er kunstwerken naar het RAADhuis, een nieuw centrum voor beeldende kunst in Meierijstad, aangevoerd. Onder het motto *De kunst van het verwonderen* kan men hier nu in diverse zalen en kamers genieten van kunst in velerlei vormen en gedaanten.

BIBLIOTHEEK EN TROUWZAAL

De Schijndelse bibliotheek mag zich met dit nieuwe onderkomen zeer gelukkig prijzen, alles is mooi en ruim in het RAADhuis. Er is een grote balie in de entreéhal, aan een lange tafel kan men tijdschriften inzien. Op allerlei plekken kan men lezen of elkaar ontmoeten, zelfs een partijtje schaak is mogelijk. Beneden is er een grote leeszaal met makkelijke zitjes, boekenkasten en kopieerapparatuur ingericht als stilteruimte onder het motto *De kunst van het zwijgen*. In een heel licht en knus zaaltje kunnen kinderen en jongeren zich thuis voelen en zich met een boek in vele werelden verliezen, eventueel weggedoken in een 'kussenbak', en zich al lezend onbewust de Nederlandse taal beter eigen maken, - iets wat heel belangrijk is voor hun verdere leven. Voorts kan er ook weer getrouwd worden, zij het in een andere zaal. Verder is er een vergaderkamer.



Impressie van de entreehal

EEN HUIS VOL KUNST

Alle zalen en kamers van het RAADhuis zijn verrijkt met hangende of staande kunst: beelden, schilderijen, tekeningen, aquarellen, etsen en wat al niet meer, in vele stijlen en uit vele perioden. Elke kamer heeft een eigen thema gekregen. Ook poëzie ontbreekt niet; gedichten en teksten aan de wanden, zelfs op onverwachte plekken, nodigen de bezoekers uit tot contemplatie en kunnen hen op nieuwe gedachten brengen.

In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw werd in Schijndel onder stimulerende invloed van de toenmalige burgemeester en kunstliefhebber Gerard Scholten alsook van de gemeentelijke Kunstcommissie een grote kunstcollectie opgebouwd, zowel in het gemeentehuis als in de openbare ruimte. Begin jaren tachtig werd Museum Jan Heestershuis geopend als legaat van de naamgever met eveneens een grote collectie kunstwerken. De imposante verzameling beelden op vele markante plekken in het dorp mag gelden als een blijvend icoon van Schijndel. Nu is ook de 'binnenkunst' na een aantal jaren uithuizig geweest te zijn weer 'terug op het nest' in het nieuwe RAADhuis.

Scholten, op 24 april vorig jaar overleden, heeft het net niet meer mee mogen maken maar ik ben er van overtuigd dat hij trots geweest zou zijn op dit RAADhuis. Niet voor niets heeft hij zich in het voorbije decennium met hart en ziel ingespannen om de eigen Schijndelse kunst te behouden voor het dorp dat in zijn 'regeerperiode' (1976-1998) een metamorfose onderging. Zijn portret door Kees Bol (zie foto) in de trappenhal van het RAADhuis valt erg op tussen de andere burgemeestersportretten (met name geschilderd door Antoon van Domburg, Henk de Laat jr. en Arnold van de Laar) vanwege de kleurrijke stijl van Bol,- als ware Scholten een paradijsvogel tussen grijze muizen.



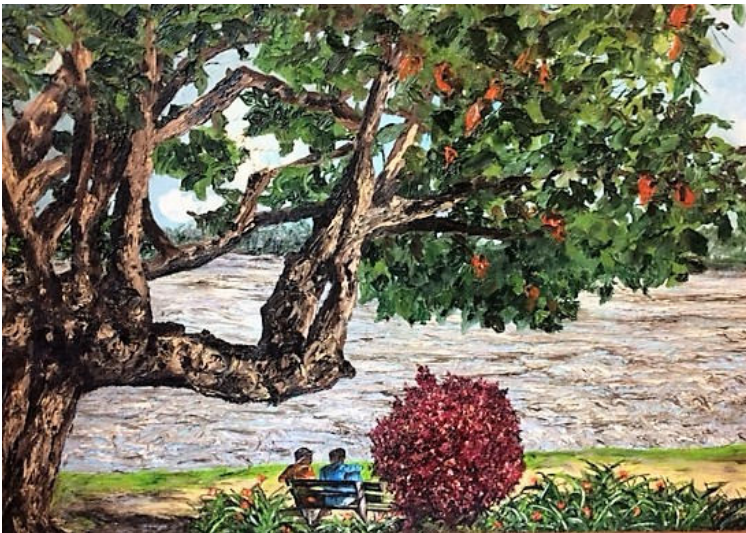
GROTE DIVERSITEIT

De kunst in het nieuwe RAADhuis is bepaald niet onder één noemer te vangen. Er is een zeer grote diversiteit aan kunstenaars, stijlen, technieken en dateringen. De kunstwerken zijn naar thema over kamers en zaaltjes over het hele gebouw verdeeld. In genoemde leeszaal beneden hangt werk van met name Marius Bauer (een grote ets), grote surrealistische schilderijen van Jochem Bakker, geïnspireerd op Salvador Dali, olieverven van Ed Dukkers (o.a. Schilder en model), een lino-snede van de Schijndelse kunstenaar Ad Kooijmans (Figuurcompositie) en een stilleven van Kees Bol. De schilders Frans Alkemade en Jan Sonnemans uit Sint-Oedenrode leveren ook een bijdrage, de laatste onder andere in de zaal met kinder- en jeugdboeken, omdat zijn fantasierijke en kleurrijke schilderijen passen binnen het daar leidende thema *De kunst van het fantaseren*.

DE KUNST VAN HET KIJKEN

Op de bovenverdieping zijn er kamers met thema's als *Ontroeren*, *herinneren* en *concentreren* en één met als motto *De kunst van het kijken*. Hier hangen alle wanden vol met grote schilderijen rondom gerieflijke zitjes. Mij trof het grote olieverfschilderij *Onder de amandelboom* van René Vervuurt (zie foto).

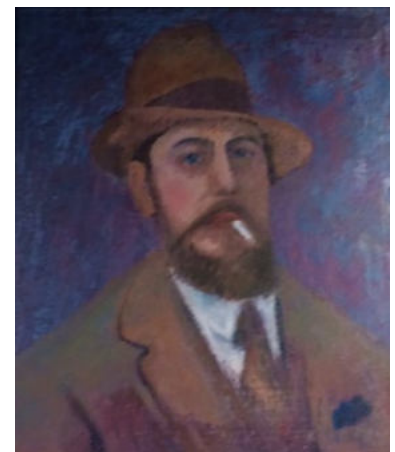
Twee mensen, zittend onder een kolossale boom, kijken naar het woeste water van een kolkende rivier: een vlot geschilderd werk met mooie contrasten en veel sfeer. Een op het eerste gezicht geometrisch abstract werk van HJJ Bos blijkt bij beter kijken een figuratief olieverfschilderij van een zanger met een kleurrijke gitaar (zie foto). Je moet de tijd nemen om een kunstwerk op je in te laten werken en je ogen goed de kost geven, is de waardevolle boodschap in deze ruimte, waar nog veel meer mooi werk hangt, net als in andere kamers, te veel om op te noemen.



HEESTERS, VAN OORSCHOT EN BOL

Het thema *De kunst van het aarden* is leidend in een kamer waar speciale aandacht wordt besteed aan Schijndel. Van Dorus van Oorschot hangt er een groot landschap met de oude toren van de St. Servatiuskerk in de verte, een zelfportret en een niet onverdienstelijk portret van Gerard Scholten.

Het zelfportret in deze kamer dat Heesters op jonge leeftijd schilderde, met een stoere sigaret tussen zijn lippen, moet eerder documentair dan artistiek gezien worden. Zelf was hij er in ieder geval niet erg tevreden over: delen van de verf had hij weggekrabd en het is restaurator Jos van Extel na vele uren gelukt er weer een toonbaar schilderij van te maken (zie foto). Met dit vroege zelfportret krijgen we een onverwachte impressie te zien van Heesters als jonge bohémien, tegen wil en dank, wellicht als twintiger tijdens zijn Grand Tour naar Parijs, Noord-Afrika en Rome?



Een portret van de oud geworden Heesters schilderde Kees Bol in 1980. Zijn leermeester - in 1944 was Bol bij hem in de leer - zette hij neer in zijn kenmerkende impressionistische stijl met forse toetsen in felle kleuren. De 87-jarige grijsaard heeft inmiddels zijn sigaret ingeruild tegen een bolknak. Zijn donkergroene jasje contrasteert mooi met het rood in gezicht en handen.

Heesters schilderde in zijn eigen atelier de jonge Bol tijdens een van de lessen in 1944 (zie foto). We zien 'Keessie', zoals Heesters hem steeds is blijven noemen, gezeten achter de ezel, terwijl hij een portret schildert van de poserende Jan de tuinman met hoge hoed. Op de achtergrond ontwaren we op de trapleuning het houten zeepaard waarover Anne-Marie in de vorige Vriendenbrief uitvoerig schreef.

Een populierenlandschap van Kees Bol in deze kamer verwijst natuurlijk naar het coulisselandschap in en om Schijndel. Artistiek gezien vind ik zijn verstilde riviergezicht met bootjes dat eraan hangt, sterker van sfeer en compositie. Al met al roept dit zaaltje een beetje weemoed op over vroegere tijden in Schijndel.



EEN TOEGANKELIJK DEPOT

Het depot boven is zo opgezet dat ook hier de bezoeker kan ronddwalen om de aan rekken opgehangen schilderijen te bekijken. Als thema heeft men *De kunst van het kiezen* bedacht. Ook hier vinden we een groot werk van Van Oorschot dat in grijstonen heel raak de sfeer van oude boerderijen rond het dorp schetst. Tevens is er, wellicht onverwacht, een naaktschilderij van Heesters te zien. Hier komt de Schijndelse schilder Antoon van Domburg aan bod met een groot schilderij van een jongen met een aapje. Verder hangt er een kleurrijk stilleven van Janus Sibens uit Eindhoven (zie foto). Hij schilderde destijds vaak samen met Kees Bol op locatie. Sibens is een schilder die jammer genoeg ondergewaardeerd is gebleven, vooral zijn stillevens zijn vaak van hoog niveau. Ook Kees Bastiaans is hier vertegenwoordigd met een gevarieerd veldboekje.



Dat de schilderijen in dit depot voor bezoekers zichtbaar zijn gemaakt, is natuurlijk een groot pluspunt. Een vergelijking: deze maand wordt het grote nieuwe depot van Museum Boymans van Beuningen - ontwerp Winy Maas en uitgevoerd volgens hetzelfde idee van toegankelijkheid - voor bezoekers geopend.

Overigens is er beneden in het RAADhuis nog een veel groter depot, dat echter niet toegankelijk is en waar ongeveer vierhonderd kunstwerken uit de collectie Meierijstad zijn opgeslagen!

EEN BIJZONDERE ZAAL

Het thema *De kunst van het voelen* moet in een bijzonder, wat donker zaaltje letterlijk opgevat worden. Bezoekers mogen hier alle kunstwerken aanraken. Blinden en slechtzienden kunnen immers slechts met hun tastzintuigen genieten van beeldende kunst. Hier staan beelden en hangen schilderijen die vanwege hun reliëfachtig oppervlak of speciaal materiaalgebruik 'voelbaar' zijn. Zo is er een reproductie van een bekende Picasso uit 1932 aanwezig, getiteld *De droom*. Doordat deze is uitgevoerd in diverse textielsoorten kan de bezoeker ook zonder te kijken een indruk krijgen van het slapend meisje met haar erotische droom. In de serie beelden van vrouwen blijkt het beeld 'Zeeuws meisje' een komische tegenvaller, u snapt het al! Bij een speciaal kastje kan men raden naar het daarin verborgen beeldje, uiteraard weer zonder te kijken. Het RAADhuis wordt hier letterlijk in praktijk gebracht!

SLOT

Met dit nieuwe RAADhuis is Schijndel een bezienswaardigheid rijker geworden. Een gebouw dat los van de functies bibliotheek en trouwzaal aan de bezoeker een keur van kunst voorschotelt, die omvangrijk is en zeer divers, van klassiek tot modern, van realistisch tot surrealistisch en van figuratief tot abstract in allerlei technieken en verschijningsvormen.

Omdat de collectie veel groter is dan wat er momenteel te zien is – denk aan het niet toegankelijke depot beneden en het eveneens omvangrijke depot van Museum Jan Heestershuis - bestaat er de mogelijkheid steeds weer andere stukken uit de collectie Meierijstad te exposeren. De wisselfrequentie zal echter volgens verwachting veel minder hoog zijn dan wat bij een 'gewoon' museum zoals het Heestershuis gebruikelijk is, zo heb ik me door insiders laten vertellen.

Naar mijn overtuiging mag Schijndel blij zijn met en trots op dit nieuwe kunstcentrum annex bibliotheek annex trouwzaal! Ik kan u een bezoekje sterk aanraden, ook als u geen lees- of trouwplannen hebt!

Jan Geerts



Wand van de leeszaal

De keuken en de bedstee in het Heestershuis ...



Kurperbusch fornuis

De keuken met de koperen waterpomp in Museum Jan Heestershuis lijkt nu iets van heel lang geleden. Toch was dit in de eerste helft van de vorige eeuw, zeker door het Kurperbusch kookfornuis, een heel moderne keuken. Dit fornuis werd gestookt met houtblokken. Oorspronkelijk kookte men boven een open vuur dat tevens diende als verwarming van het vertrek. Maar een open vuur was een gevaar voor de bewoners omdat er makkelijk brand ontstond.

De middeleeuwse keuken, zwart door rook en roet, overleefde nog lang, vooral als boerenkeuken en in de huizen van arme mensen. Beter maar nog steeds eenvoudige huizen, hadden vaak een met hout en leem beklede, simpele schoorsteen die naar boven, naar de zolder leidde. Daar werden de worsten en hammen gerookt. De rook die hier afgevoerd werd, werkte daarnaast als impregneermiddel voor de houten balken van de zolder en was tevens een middel tegen ongedierte. De keuken was ook vaak de slaapkamer voor het gezin omdat deze ruimte, door het vuur dat hier gestookt werd, warmer was dan de rest van de behuizing.

Verwarming

Aan het begin van de late Middeleeuwen verloren de keukens in Europa steeds meer hun rol als verwarming in de rijkere huizen. Een kachel stond weliswaar in de woonruimte maar werd vanuit de keuken gestookt. Het voordeel daarvan was dat de woonruimte rookvrij was en de kamer leende zich zo beter om de rijkdom van de bewoners te laten zien.

De ingebouwde kast in de keuken van Museum Jan Heestershuis wordt nu als vitrine gebruikt. De kast heeft twee deuren de binnenruimte is ongeveer 1.70 breed. Waarschijnlijk was deze ruimte ooit, voor de verbouwingen, een bedstee. Voorafgaand aan alle verbouwingen was het Jan Heestershuis een boerenwoning.

Bedstee



Henk Helmantel 1945-Hoeske van Thai Jaoptje in Rottum-na 1965

Een bedstee kwam veel voor op de boerderijen, als een houten kast met deuren in een muur ingebouwd. De uitvoering was vaak heel eenvoudig, afhankelijk van de financiële situatie. Een rijke boer bezat soms een luxe variant waarbij de bedstee van houtsnijwerk voorzien was. De bedstee was niet heel erg groot. Enerzijds omdat de mensen destijds kleiner waren dan de tegenwoordige mens is en anderzijds ook omdat men (half) zittend sliep tegen een stapel kussens. Men was namelijk bang dat door liggend slapen de bloedtoevoer naar het hoofd te groot zou worden en dat men daardoor zou kunnen sterven. Er werd zelfs beweerd dat als je hoofd tijdens de slaap op 'stoelhoogte' was, dit fataal kon zijn omdat het 'slapen was in de doodzone'. Het bijgeloof wilde dat er veel boze geesten rondzweefden op die hoogte om de geest van het slachtoffer leeg te zuigen, waarna de dood snel intrad.

Onder de bedstee waren vaak laden waarin de kleine kinderen sliepen, de zogenaamde 'ondergeschoven kinderen', wat voor hen niet prettig zal zijn geweest. Vandaar de negatieve betekenis nu in onze taal. Bij heel arme mensen werden ook de aardappelen bewaard onder de bedstee, de scheuten van de aardappelen kwamen soms door de dunne matras heen! Na de winter werd de platgeslapen matras opnieuw gevuld met stro, ook omdat er door lichaamswarmte veel vlooiën in zaten.



Christoffel Bisschop (1828-1904) - De gelukkige familie 1892



Een bed was niet voor iedereen weggelegd in de middeleeuwen. Arme mensen sliepen op stenen, bedekt met wat hooi of veenmos. Een mantel of kleden deden dienst als deken. Soms werd in het midden van de ruimte een vuurtje gestookt. In de winter zorgde dit nog wel eens voor problemen, wanneer de ramen dichtgetimmerd werden en de lucht weinig zuurstof bevatte. Het hele gezin sliep samen met de dieren in dezelfde ruimte, dicht tegen elkaar aan liggend om warm te blijven.

Paar in een slaapvertrek - Jan Steen (1626-1679) - ca. 1668-1670

Twee keer slapen

Wij leven heel anders dan de middeleeuwen maar we slapen ook anders. Wij willen graag gemiddeld ongeveer acht uur aaneengesloten slapen. Daar ging men vroeger makkelijker mee om. Je hoefde niet midden in de nacht uren wakker te liggen om dan net voor het aflopen van de wekker in slaap te vallen. De nachtrust werd gewoon in twee delen gesplitst.

Als het donker werd, ging men slapen. Zacht kaarslicht bereidde het lichaam eerder voor op de slaap dan ons hardere elektrisch licht. Men ging dus vroeg naar bed maar stond na een aantal uren weer op. De tijd dat men wakker was in de nacht werd gebruikt voor allerlei nuttige dingen, zoals klusjes doen, op bezoek gaan bij vrienden, bidden of de tijd werd gebruikt voor het bedrijven van de liefde. Daarna gingen ze weer naar bed tot de heel vroege ochtend. Sommige historici denken dat dit gebruikelijk was tot ver in de 19e eeuw. Dit slaappatroon is ook nu soms nog terug te zien in kloosters. Te middernacht staan de kloosterlingen op om de metten te bidden, om daarna de nachtrust te hervatten.



Biddende monniken in de nacht 1795- vervaardiger onbekend

Slaapmuts

In bed droeg men een slaapmuts, omdat men wel wist dat het lichaam via het hoofd veel warmte verliest. Daarom krijgen pasgeborenen tegenwoordig weer meteen na de geboorte een mutsje op. Koude luchtstromen die langs het hoofd waaien, zouden bovendien ziekten veroorzaken: een slaapmuts zou ook dat voorkomen.

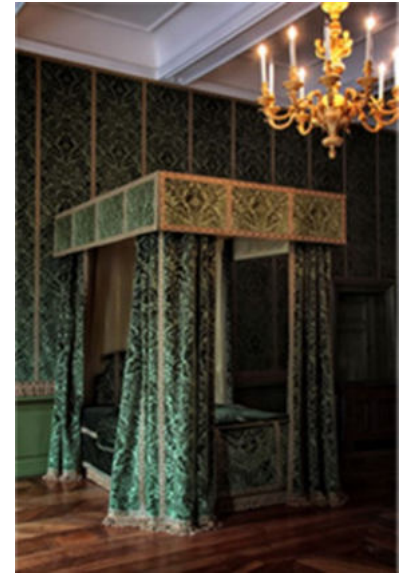
Warm en koud

Het bed werd voorverwarmd door een doek die voor de haard had gehangen. Voor het naar bed gaan werd de warme doek op het matras gelegd of er werd een voorverwarmde steen in bed gelegd die dan gebruikt werd als een kruik.

Toiletten waren in huis niet aanwezig, behoeften moest men buiten doen. Omdat dat niet prettig is, zeker niet in koude (winter)nachten, stond er een po bij de slaappleats of soms een stoel met een gat waaronder een po stond.

Bedden en hemelbedden

Alleen de allerrijksten hadden een bed in een aparte kamer. Het bed kreeg een prominente plaats in de (slaap)kamer. Het ging vaak om grote hemelbedden, soms echte pronkstukken, soms sloop de hele familie erin. Gordijnen moesten de tocht tegenhouden en een hemel zorgde ervoor dat er geen vuil of ongedierte neerdaalde op het bed. Het was niet ongewoon om gasten ook plaats te laten nemen in het grote bed.



Rijk hemelbed

Minder welgestelden hadden een eenvoudig houten bed en dat was dikwijls het duurste meubelstuk in huis. Vaak werd het bed in een testament genoemd en nagelaten aan een familielid of aan een bediende. Een dochter kreeg het bed soms mee als deel van de bruidsschat.



Middelleeuws bed 140x140

Beddengoed

De meeste mensen sliepen op een stevige zak (vaak jute) gevuld met stro, mos en/of wol. Wanneer men wat meer geld te besteden had, legde men daar nog een matras bovenop. De vulling van het matras en het materiaal waar de lakens en dekens van werden gemaakt, toonden je welstand.

Rijke mensen vulden het matras met donsveren, de meest comfortabele vulling, maar er werd ook katoen voor gebruikt. De tijk was gemaakt van linnen, of voor de rijken een matrashoes van zijde.

De dekens van veel arme mensen bestonden uit aan elkaar genaaide stukken stof, mos en of wol. Vaak waren ze versleten en te dun. Een met dons of katoen gevulde deken was alleen voor de rijken weggelegd. Ook werd vlas, pluiskatoen of hennep gebruikt. Wanneer je dan ook nog hoofdkussens had gevuld met donsveren dan had je een, voor die tijd, zeer luxueus bed.



De ingebouwde kast in de keuken van het Museum Jan Heestershuis is zo groot dat er een volwassen persoon, halfzittend, in zou kunnen slapen.

Jan Heesters zal hier zelf nooit in hebben geslapen maar het huis is oud en vaak verbouwd. Misschien sliep hier ooit de inwonende meid in...

Anne- Marie Cornelissen

Eens bedstee, nu vitrine

Ook dit jaar kunnen we rekenen op een gulle sponsorbijdrage van Van Kruijsdijk notarissen. Daarvoor onze hartelijke dank.



Ook dit jaar doen we mee met de Rabobank ClubSupport actie van Rabobank Hart van de Meierij. Leden van de bank kunnen 3 stemmen uitbrengen, die vertaald worden in een financiële vergoeding.

Stem op Stg. Vrienden vH Museum Jan Heestershuis en help ons de collectie te vergroten. De stemperiode is van 4 tot 25 oktober. Alvast hartelijke dank.

Museum Jan Heestershuis
Pompstraat 17, 5481 BL Schijndel
Tel: 073-54 92276

Check voor uw bezoek website www.museumjanheestershuis.nl voor de meest recente informatie over openingstijden en corona-maatregelen.

Expositie Water behorend bij Atelierroute Schijndel 2021 toont werken van verschillende Schijndelse kunstenaars. De expositie is in het Museum Jan Heestershuis nog tot en met 24 oktober 2021 te bezichtigen van dinsdag tot en met zondag van 13.00 – 17.00 uur.



*Zicht op Harlingen
Rein van Uden*

We hopen dit najaar de lezingen in het Napoleonskerkje te kunnen hervatten. Schrijver **P.F. Thomése** zal komen spreken over zijn meest recente boek 'Vaderliefde'. In dit boek reconstrueert hij aan de hand van de levensverhalen van zijn ouders zijn eigen ontwikkeling. Ook zal hij spreken over zijn grote essays waaronder 'Het raadsel van de verstaanbaarheid' over de rol van de literatuur in de maatschappij. We informeren u binnenkort over de exacte datum en hopen u weer snel persoonlijk te kunnen ontmoeten.

